

У југословенску кризу с почетка деведесетих година, пристрасно се уплела и Турска, подржавајући сепаратизам и сецесију.

Такав приступ који су имале и неке друге земље, охрабрио је разарање Југославије, а њене народе гурнуо у крваве грађанске ратове. Турска је тада као и сада, нескривено подржавала муслимане, па је међу првима признавала крњу сецесију и независност БиХ и Косова. Данас промовише нову политику којом настоји Балкан реинтегрисати на отоманском наслеђу, позивајући се на историјске везе, заправо на османлијску петстогодишњу окупацију. Нова турска офанзива у региону, вјероватно је резултат процјене да скоро па никад неће постати чланицом Европске уније. Зато кроз стварање интересне сфере жели појачати своју позицију у понуђеном "привилегованом партнерству са ЕУ", иако га званично одбија. Турска је најважнији савезник САД у исламском свијету, зато што постоји перцепција да је као секуларна држава, спона са исламским државама, значајна и по утицају на Средњи исток и бивше републике Совјетског Савеза, а садашње исламске државе.

Од Ататурковог наслеђа којим је стварана модерна Турска, није превише остало. То је видљиво већ двадесетак година. Зато напори Турске у приближавању Европској унији, нису промијенили ставове кључних земаља, попут Француске и Њемачке које се противе чланству Турске, чак то условљавајући референдумом својих грађана о том питању. Истовремено, Европа од Турске тражи да успостави цивилну контролу над војском која је традиционални чувар Ататурковог наслеђа. У том циљу се иде и на промјену турског устава, успостављење надлежности цивилних судова над војним лицима, па све до истраге о војним завјерама у ранијем периоду. Када се и то проведе, Турска ће засигурно бити још ближа исламским режимима, а то ће онда бити још један изговор Европској унији да је не прими у чланство, поред онога да је то азијска држава. Тешко је вјеровати да је садашња власт Странке правде и развоја премијера Ердогана и предсједника Гула, као не баш давно забрањиване исламске Странке врлине, промијенила програмска опредјељења у креирању турског друштва и државе. У таквој ситуацији, Турска је заиграла игру у којој се виде циљеви. По основу својих грађана босанског, санџачког, албанског, чеченског, абхаског поријекла, изјавама министра Ахмеда Давутоглуа говори о својим правима да утиче на те државе, јер су они ту "дошли на коњима. Током деведесетих година суочили смо се с многим тешкоћама, у БиХ, на

Косову, у Македонији. И када се појаве ове тешкоће, гдје Босанци, Албанци, Македонци окрећу лица? Према Турској! То је историјски однос", тврди Давутоглу, мислећи притом само на муслимане у тим државама, јер сигурно тамо не окрећу главу ни Срби, ни Хрвати из БиХ. Турска настоји у свему и свачему бити покровитељ бошњачкој Босни и Херцеговини - од чланства у Савјету за имплементацију мира у име Конференције исламских држава, па до тражења да војници из БиХ у мировним мисијама иду под турском заставом и командом.

На овакве активности Европска унија понизно ћути због одбијања да прихвати Турску у своје чланство, а европске дипломате приватно се згражавају. Дотле Турска жели своју регионалну политику представити као договор са САД - директни или прећутни, рачунајући да нико са стране не може са сигурношћу утврдити шта је од тога истина. Има доста закулисних игара и димних бомби, а резултат је продубљивање подјела у балканским државама са исламским становништвом.

Ствара се привид да такву улогу Турске у БиХ прихвата и Србија, кроз манифестовање честих и срдачних састанака министара спољних послова Давутоглуа и Јеремића, у чије коло је укључен и Силајџићев приватни министар спољних послова Свен Алкалај. Таквим учесталим састајањима Турска жели створити увјерење да је Република Српска, у заштити свог уставног и међународноправног положаја, усамљена и изолована чак и од Србије. То је у контексту настојања ревизије Дејтонског споразума и одузимања надлежности Републици Српској која јој припадају по међународном споразуму. Република Српска не може прихватити наводне реформе којима се ствара унитарна држава по мјери релативно већинског бошњачког народа. Зато што и у Европској Унији постоје разнородна уставна рјешења у сложеним државама попут Белгије, Шпаније, па чак и једнонационалне Њемачке. Нажалост, то не спречава неке међународне факторе да се за БиХ под фирмом европских интеграција, тражи централизација надлежности и њихова концентрација у Сарајево. Међународне активности у којима се не води рачуна о сложеној уставној структури БиХ, као држави насталој међународним уговором, са два ентитета и три конститутивна народа, не воде разумијевању и стабилности. Тиме се БиХ још више удаљава од пријекто потребног помирења и окретања заједничкој будућности, која ће тиме бити све мање могућа.

Ни Декларација о Сребреници у Скупштини Србије није ништа доброг донијела. Почетком априла, дописник листа *Данас* из Вашингтона, Слободан Павловић је јавио: "Током посјете министра спољних послова Србије Вука Јеремића Вашингтону, крајем фебруара, америчка администрација била је упозната са концептом Декларације о Сребреници. Саговорницима у Вашингтону је предочена компромисна формулација осуде злочина, уз објашњење да су се "Силајџић и његови у Сарајеву помирили са варијантом без израза геноцид тек послје великог притиска и одређених обећања

Турске, заинтересоване да се и тиме потврди као један од кључних играча на Балкану". Као финале те фебруарске приче о турским и осталим закулисним играма, Американцима је најављено да ће - после усвајања Декларације о Сребреници - Харис Силајџић, као знак добре воље и почетка нове ере у међусобним односима, доћи у посјету Београду. У међувремену, турски шеф дипломатије Ахмет Давутоглу изјавио је да Балкан, а посебно Босна, представља један од спољнополитичких приоритета његове земље".

Видјели смо Силајџићеву добру вољу на сајму у Мостару коме је присуствовао и Борис Тадић. Силајџић је говорећи о Србији, изјавио да Илија Јуришић из случаја "Тузланска колона" - невино оптужен и невино осуђен лежи у затвору у Београду, а такође невини ратни члан Предсједништва БиХ Ејуп Ганић по потјерници Србије ухапшен у Лондону. Даље је наставио: "Коме је то у интересу не знам. Чуо сам господина Тадића да каже да то није у интересу Србије, а која Србија то онда ради. Дакле, ако нас не могу етнички чистити овдје, онда нас могу пресретати по Лондону и Београду. То ће морати престати".

У тим односима Србије, Турске и Силајџића за кога турски званичници наводе да је њихов фаворит у БиХ, не знам ко је луд, а ко збуњен. Знам једино да Република Српска не смије бити наивна, како то често каже и Милорад Додик. Не смије бити ни случајни учесник било чије представе о "искреној сарадњи у региону", ни унапријед укалкулисана успутна штета за туђу корист, пристајући на укидање својих дејтонских међународних права. "Турско коло" које се игра скоро годину дана, нема легитимитет институција БиХ, јер ни Алкалај ни Силајџић не заступају БиХ, пошто немају такво уставно ни институционално овлашћење. Поготово немају право да остварују турске интересе у њеном позиционирању као кључног играча на Балкану, па то што раде је њихова туристичка активност која не обавезује БиХ.

Поред куртоазне похвале Србији из Брисела и Вашингтона за Декларацију о Сребреници, и млаке подршке Сулејмана Тихића, то би било све од онога што је Србија (не)оправдано очекивала. Реис Мустафа Церић који је не само вјерски, већ и политички ауторитет у Бошњака, у интервјуу за Ројтерс, оптужио је Београд "да и даље покушава преварити свијет с лажним ријечима и празним гестама, а да се негирањем и ругањем жртвама геноцида, они припремају за други геноцид". Церић наставља поруком Европској унији: "Не дозволите поново да вас хумане сузе из Београда преваре. Србија се није уопште промијенила, а оно што Београд ради са Тадићем само је превара." Након бројних Тадићевих изјава о поштовању интегритета и суверенитета БиХ по Дејтонском споразуму, извињавања, поклањања жртвама у самој Сребреници, Церић позива Тадића да се "безрезервно извини за ратне злочине босанских Срба и покрене процес помирења". У сарајевским медијима исто: оптужују Тадића да "није направио ни

формални ни суштински одмак од Милошевићеве политике", уз оптужбу да ауторским текстом у Волстрит журналу "подваљује и америчким читаоцима, мијењајући карактер рата на овом поднебљу називајући га грађанским и ниједном не споменувши да је Србија извела агресију на БиХ". У критици Декларације није изостао ни саморекламерски васпитач балканских барбара, ратни хушкач Јелко Кацин, који је изјавио да Декларацијом о Сребреници, Србија није направила корак напријед, већ корак у страну.

Када се све сабере, испада да је та декларација направила домашај који се зове промашај. Подијелила је Скупштину Србије, политичке странке и јавност у Србији, у Републици Српској је наишла на негодовање, осим оних које су неки странци кратко припели, што парама, што уцјенама. Шта год да је написано у декларацији, бошњачкој јавности не би било довољно, јер незадовољиве није могуће задовољити никаквим извињењима. Њихов циљ је био и остао - укидање Републике Српске кроз развлашћивање и одузимање надлежности. У томе користе све - од наметања кривице Србији и Србима за агресију и геноцид, до инструментализације међународне заједнице. То се неће промијенити, само ће имати разне појавне облике. Већ виђено.

(Аутор је саветник премијера РС Милорада Додика)